

9-mavzu: Olib kiriladigan va olib chiqiladigan o'simliklar karantini nazoratidagi mahsulotlar bilan tanishishning ahamiyati (2soat)

Reja:

1. Tashqi karantin
2. Ichki karantin
3. Karantin tadbirlar

Tashqi karantinning asosiy vazifasi mamlakat hududiga karantin ob'ektlari kirib kelishiga yo'l qo'ymaslikdir. Tashqi karantin respublikamiz hududiga boshqa davlatlardan kirib kelayotgan mahsulotlarni respublika karantin inspeksiyasi tomonidan maxsus sertifikatlari mavjud bo'lgan taqdirda kiritilishiga ruxsat etiladi. Sertifikat mahsulotni olib kelayotgan transport vositasi hujjatlari qatorida eksport qilayotgan davlat tomonidan berilib, maxsus ruxsat etilgan yo'nalish bo'yicha olib kiriladi.

Respublika hududiga karantin ob'ektlarini kiritish davlatlararo tuzilgan o'simliklar karantini va himoyasi bo'yicha konventsiya - bitim asosida amalga oshiriladi.

Respublikada uchramaydigan va mavjud o'simliklarning, zararkunanda hasharotlarga qarshi kurash, tarqalishini oldini olish bo'yicha tadbirlarni amalga oshirish o'simliklar karantini inspeksiyasining vazifasiga kiradi. Davlatlar orasidagi qishloq ho'jalik mahsulotlari bilan tovar ayri boshlash yangi tur hasharotlarning kelib chiqishiga va tarqalishiga olib kelmasligi uchun qat'iy karantin nazoratini o'rnatish lozim. Urug'lik va ko'chatlik materiallarning hasharotlar bilan zararlanganligini aniqlash maqsadida ular introduksion karantin pitomniklarda bir yil davomida nazoratdan o'tkaziladi.

Tashqi karantin yoki xalqaro karantinning maqsadi respublikamiz hududiga bizda uchramaydigan zararkunandalarni kirib kelishiga yo'l qo'ymaslikdir.

Namunalarda hasharot, aniqlangan taqdirda uni zararlantirish mumkin bo'lmagan taqdirda 3-5 kunda eksport qiluvchi mamlakatga qaytariladi yoki yo'q qilib tashlanadi.

Ichki karantin vazifasi mamlakat ichidagi kichik arealda uchraydigan zararkunanda hasharotlarni boshqa hududlarga tarqalishiga yo'l qo'ymaslikdir. Buning uchun zararkunanda hasharotning mavjud o'choqlarini muntazam o'rganib turish, ularga qarshi kurashni tashkil qilish tadbirlarini ishlab chiqish lozimdir. Ichki karantin bo'yicha dastlabki tashkiliy ishlar 1931 yildan boshlangan.

Ichki karantin tadbirlari respublika karantin inspeksiyasi Nizomi asosida nazorat qilinadi. Buning uchun respublika karantin inspeksiyasi va uning joylardagi nazorat punktlari ekinzorlarda, bog'larda va o'tloqzorlarda muntazam kuzatish ishlari olib boradi. Bu joylarda aniqlangan zararkunanda hasharotlar tarqalishining oldini oluvchi kurash choralarini belgilab beradi.

Biror bir hasharotlarning mavjudligi to'g'risida ma'lumot aniqlangan taqdirda bu joylarda vaqtinchalik karantin mintaqasi deb belgilanadi va bu paydo bo'lish manbaini bartaraf qilish uchun tadbirlar ishlab chiqadi. Bunday joylardan

mahsulotlarni olib chiqish uchun faqat maxsus sertifikat berilgan taqdirda ruxsat etiladi.

Karantin ob'ektlarning tarqalishining oldini olish maqsadida karantin ob'ektlar bilan ishlaydigan ilmiy-tadqiqot institut-lariga respublika karantin boshqarmasi tomonidan maxsus nizom asosida tadqiqotlar olib borishga ruxsat etiladi.

Karantin ob'ektlari bilan ishlash uchun Bosh karantin inspeksiyasining ruxsatnomasi beriladi. Tadqiqot mavzulari Bosh karantin laboratoriyasi bilan kelishib tasdiqlanadi. Buning uchun tadqiqot o'tkazish joyi aniqlanadi, talablari ishlab chiqiladi va tadqiqot o'tkazuvchilarning mas'ul kishilari ajratilgandan keyin bu joyga boshqa kishilarning kirishi ta'qiqlanadi. Karantin talablarining bajarilishini viloyat karantin inspeksiyasi nazorat qiladi.

Karantin ob'ektlarini Bosh karantin laboratoriyasi ruxsatisiz boshqa tashkilotlarga hasharotlar kolleksiyasini berish ta'qiqlanadi. Berilgan hollarda tashkilot rahbari va ijrochilar ishtirokida dalalotnoma tuzilib, hisob qilish maqsadida maxsus jurnal yuritiladi. Xalat, maxsus kiyimlar, ish qurollari, idishlar faqat tadqiqot davomida foydalanilib, ish tugagandan keyin maxsus vositalar yordamida zararsizlantiriladi. Foydalanilgan oziqa muhitlari, o'simlik, yemlarning qoldiqlari strelizatsiya qilinadi va viloyat inspeksiya boshlig'i ishtirokida yo'q qilinadi.

Mamlakat ichkarisiga o'simlik va o'simlik mahsulotlarini olib kirish uchun tovarni eksport qiluvchi davlat tomonidan berilgan xorijiy karantin ruxsatnomasi bo'lgan taqdirdagina ruxsat etilib, bu materiallarni foydalanish tartibi belgilanadi.

Mamlakat ichkarisiga karantin materiallarda zararkunanda hasharotlar namunalarining kirib kelishiga imkon berilmaydi.

Xorijiy davlatlardan respublikamiz fuqarolariga pochta orqali o'simlik urug'lari, ko'chatlar, mevalar, sabzavotlar yuborilishi mumkin emas.

Mamlakat hududidan olib o'tiladigan tranzit tovarlar respublika karantin inspeksiyasi tomonidan nazorat qilingandan keyin ruxsat etiladi. Mamlakatimiz chegara hududidagi karantin punktlari ham mazkur inspeksiya tomonidan aniqlanadi. Bu punktlardan o'tadigan avtotransportlar: yuk mashinalari, yengil avtomobil va avtobuslar nazoratdan o'tkaziladi. Xalqaro pochtalarda karantin inspektorlari tomonidan nazorat amalga oshiriladi.

Mamlakatga keltirilgan tovarlarda karantin ob'ektlari aniqlangan taqdirda tezda kimyoviy va rentgen nurlari bilan ishlov berish yoki fumigatsiya qilish usulidan foydalanib zararsizlantiriladi. Ayrim ob'ektlarda yashirin belgilar saqlagan urug'lar va ko'chatlar introduksion karantin uchastkalarida yoki karantin oranjeriyalarida bir yil muddatda kuzatilgandan keyin tarqatishga ruxsat etiladi.

Respublika hududida uchramaydigan karantin ob'ektlari bilan olib boriladigan tadqiqotlar xam respublika Bosh karantin inspeksiyasi va markaziy karantin laboratoriyasi bilan kelishilgan holda amalga oshiriladi.

O'simliklarni zararlaydigan hasharotlarning namunalarini mamlakatga kiritilishi qat'iy ta'qiqlanadi.

Mamlakatga kirib kelayotgan barcha o'simlik namunalari va urug'lik materiallar karantin postlarida zararkunandalar bilan zararlanmaganligi qat'iy

nazoratdan o'tkaziladi. Bu materiallarning zararlanganlik darajasini aniqlash uchun introduksion karantin pitomniklar tashkil qilingan bo'lib, ular ekin maydonidan ajratilgan maydonlarda kuzatishlar olib boradi. Introduksion karantin pitomniklar o'z ishlarini maxsus karantin sharoitida olib borib, zararkunandalarg tarqalishining oldini oladigan tadbirlarni o'tkazadi.

Respublikamizda 3 ta shunday pitomniklar mavjud bo'lib, paxta bo'yicha Paxta seleksiyasi va urug'chiligi institutida, don dukkakli ekinlar bo'yicha o'simlikshunoslik institutida, rezavor va mevali o'simliklar bo'yicha SHreder nomidagi mevachilik, uzumchilik va kartoshkachilik ilmiy-tadqiqot institutida pitomniklar tashkil qilingan.

Bu maydonlarda 1 va 3 yil davomida namunalarning kasallik qo'zg'atuvchilardan tozaligi aniqlangach, yetishtirilgan o'simliklar-dan olingan birinchi reproduksiya urug'lar ilmiy-tadqiqot institutlariga kelgusida kuzatish va o'rganish uchun tarqatiladi. Urug'lik materiallarning shunday tartibda mamlakat ichkarisiga olib kirilishi xavfli kasallik va begona o'tlar tarqalishining oldini oladigan tadbirlarni o'tkazadi.

Karantin materiallarini mamlakat ichkarisiga olib kirish respublika O'simliklar karantini Bosh davlat inspeksiyasi tamonidan berilgan maxsus sertifikat asosida amalga oshiriladi. Karantin sertifikatida xorijdan keltirilgan mahsulotlarni olib kirish karantin qoidalari asosida bo'lishi ko'rsatilgan. Respublikamiz chegarasida joylashgan karantin maskanlarida karantin materiallar birlamchi karantin nazoratidan o'tkaziladi. Mamlakatga olib kirilayotgan materiallar karantin ob'ektlar bilan zararlanganligi aniqlangan taqdirda mazkur materiallar partiyasi olib kelingan mamlakatga qaytariladi, yo'q qilinadi yoki zararsizlantiriladi

Termiz chegara maskanida xorijdan keltirilayotgan materiallarni fumigatsiya qiladigan vakuum stantsiya mavjud bo'lib, keltirilayotgan materiallarga shu joyda ishlov beriladi.

Mamlakatga keltirilayotgan materiallarni qabul qilib olish maskanida o'tkaziladigan ikkilamchi karantin tekshiruvi ham asosiy rol o'ynaydi. Barcha karantin qoidalari asosida tekshirishdan o'tkazilgan materiallardan yukni qabul qilib oluvchiga undan foydalanish xuquqi beriladi.

Savollar:

1. Ichki karantin tadbirlariga nimalar kiradi?
2. Tashqi karantin tadbirlari nimalardan iborat?
3. Mamlakatga keltirilgan tovarlarda karantin ob'ektlari aniqlangan taqdirda ular qanday zararsizlantiriladi?
4. Mamlakatga keltirilayotgan kelayotgan barcha o'simlik namunalari va urug'lik materiallar qanday karantin nazoratidan o'tkaziladi?
5. Introduksion karantin pitomniklarda qanday tadbirlar bajariladi?